

TEYİTÇİLİK OKULA GELİYOR!

Bu posterler "Eğitimde öğretmenlerle eleştirel dijital okuryazarlık" projesi kapsamında Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliğinin desteğiyle hazırlanmıştır.

Yanlış bilginin En yaygın 7 türü

"Bu materyal "Eğitimde öğretmenlerle eleştirel dijital okuryazarlık" projesi kapsamında Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliğinin desteğiyle hazırlanmıştır."

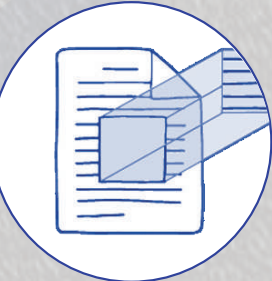
1- Parodi

Eğlence ve alaya alma amaçlı hazırlanan, kullanıcıları **yanıltma potansiyeli olan** içerikler.

2- Hatalı ilişkilendirme

Bir olayla ilişkilendirilen ancak **farklı bir durumu yansıtan** fotoğraf, video, alıntı ya da haber başlıkları.

3- Bağlamdan koparma

Doğru bir bilginin, içinde bulunduğu olaylar, durumlar veya ilişkiler örgüsünden koparılarak **farklı bir anlatı içinde** sunulması.

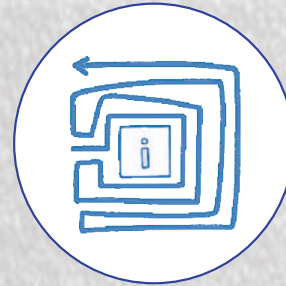
4- Manipülasyon

Seçme, ekleme ve çıkarma yoluyla **değiştirilmiş bilgi.**

5- Uydurma

Tamamen üretilmiş, herhangi bir **gerçeklik payı taşımayan** içerikler.

6- Çarpıtma

Gerçek anlamından **saptırarak** yanlışla sürüklenme/yönlendirme.

7- Taklit

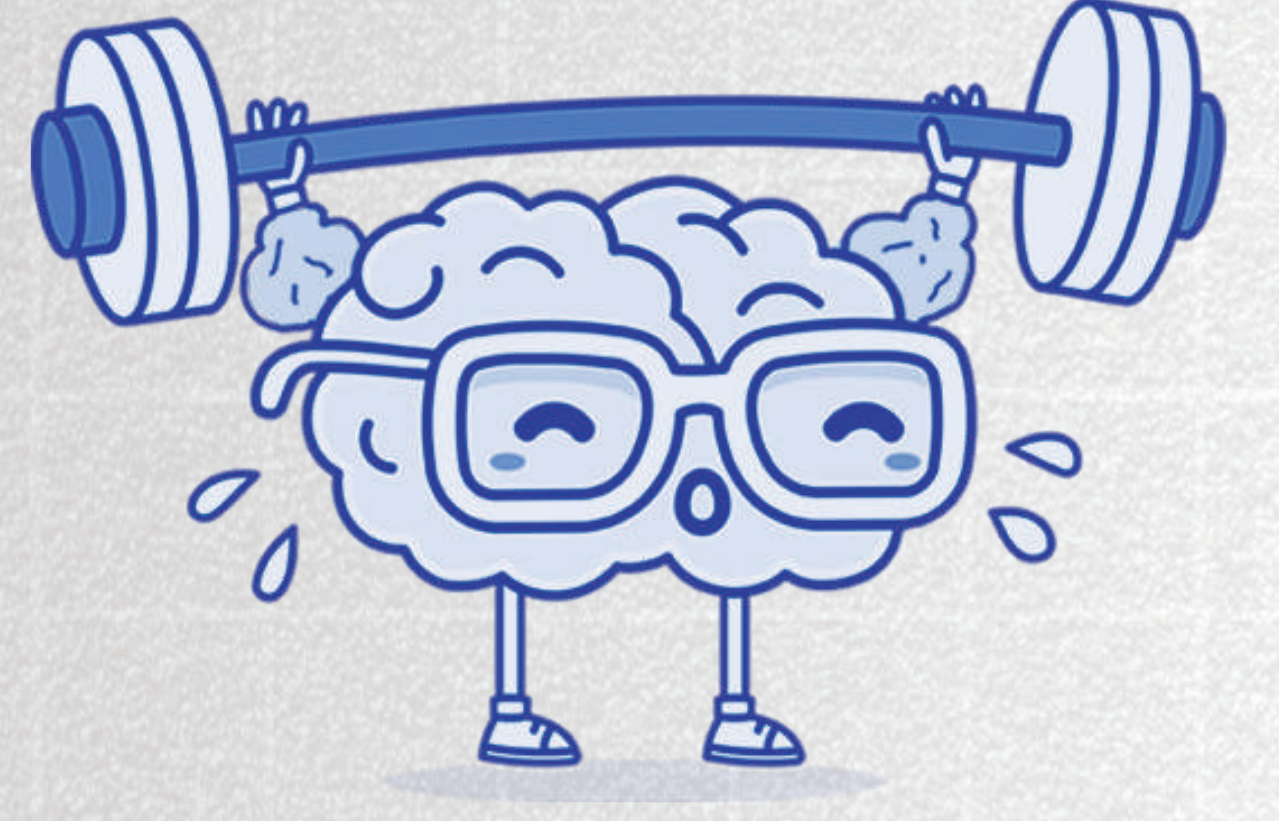
Bir kişi ya da kurumun **imitasyonunun** oluşturduğu içerikler ya da hesaplar.

Şüphe kası mı, o da ne?

İnternette gördüğümüz bir bilgi doğru mu yoksa yanlış mı diye düşünmemizi sağlayan şeye “şüphe kası” diyoruz.

Merak etmek ve şüphelenmek tekrar ettikçe güçlendiği için bunu vücudumuzdaki diğer kaslara benzetebiliriz.

Peki şüphe kası ne işe yarıyor?

İnternette bir sürü bilgi var. Kimisi doğru kimisi yanlış. İşte şüphe kası, yanlış olanları hemen fark etmemize yarıyor.

Mesela **siyah renkli bir aslan fotoğrafı** gördüğünde, **beğen butonuna basmadan önce** fotoğrafın fotosopla üretilmiş olabileceğini düşünmemizi sağlıyor.

Peki nasıl güçlendirebilirim?

Hangi bilginin yanlış, hangisinin doğru olduğunu anlamak için **sorular sormayı unutma**. Şüphe kası soru sordukça ve merak ettikçe gelişiyor!

- ◆ Bu bilgiye nerede rastladın?
- ◆ Nerede okudun? Güvenilir bilgiler paylaşan bir yer mi?
- ◆ Çeşitli kaynaklara baktın mı?
- ◆ Bahsedilen olay ne zaman yaşanmış?
- ◆ Acaba sadece şaka olabilir mi?
- ◆ Bir bilene sordun mu?

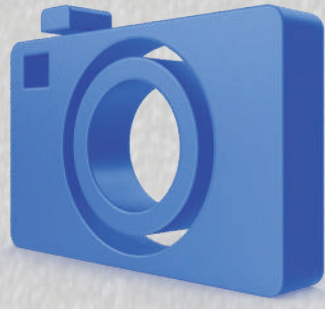
Şüphe kasını geliştirdiğini düşündüğün sorular varsa **etrafındakilerle paylaşmayı unutma!**

Şüpheli bilgileri saptama yolları

Kriz anlarında olay yerinden olduğu iddiasıyla paylaşılan fotoğraflar

- ◆ Fotoğrafı görünce ne hissettim?
- ◆ Duygusal mı hareket ediyorum?
- ◆ Fotoğraf farklı bir olay sırasında çekilmiş olabilir mi?

Tık tuzakları

- ◆ İlgili haber ya da görselde " flaş açıklama", "tarihi karar", "inanılmaz açıklama" gibi linke tıklamayı teşvik eden ifadeler bulunuyor mu?

Çarpıtılmış veriler

- ◆ İddiada yer verilen verinin kaynağı belirtilmiş mi?
- ◆ Kaynak olarak belirtilen kurum güvenilir mi?

WhatsApp mesajları ve ses kayıtları

- ◆ Mesaj "UYARI" gibi dikkat çekici ifadelerle mi başlıyor?
- ◆ Mesajda yazım hataları var mı?
- ◆ Mesaj polis, savcılık gibi yetkili kurumlarla ilişkilendirilmiş mi?
- ◆ Mesajı paylaşmaya davet eden çağrılar var mı?
- ◆ Kime ait olduğu bilinmeyen bir ses kaydı mı?
- ◆ "Birinin tanıdığı", "bir arkadaş" gibi belirsiz kişilerin söylemleri mi aktarılıyor?

Sızdırıldığı iddia edilen gizli yazışmalar

- ◆ Yazım hataları var mı?
- ◆ Kurum ya da yetkili isimleri hatalı olabilir mi?
- ◆ Çok gizli vb. ibareler yer alıyor mu?
- ◆ Yazı tipi, belge yapısı şüphe uyandırıyor mu?

Dijital ebeveyn sen misin?

- “Bir tanıdıktan” gelen WhatsApp mesajını teyitlemeden yaymadım.
- Yanıltıcı başlıklara tıklamadım.
- Şüpheli bilgileri saptamak için işime yarayacak ipuçlarını biliyorum.
- Doğru bilgiye nereden, hangi araçları ve yöntemleri kullanarak erişebileceğimi biliyorum.
- Sanal dünyalarda gezinen çocuğumla düzenli iletişim kurdum. Ne gördüğünü, ne yaptığını, kimlerle konuştuğu hakkında fikir sahibiyim.
- Çocuğumla internette karşılaştığı bir yanlış bilgi hakkında konuştum.
- Çocuğumun fotoğrafını sosyal medyada paylaşırken bunun onun sonraki yaşamında dijital ayak izlerini oluşturacağını farkındayım.
- Zorbalığın sanal ortamda da var olduğunu akılda tutuyorum.
- Ekran süreleri konusunda yasaklardan çok dengeye öncelik verdim.
- Yangın, deprem, çatışma gibi gündemlerin yetişkinler kadar çocukları da olumsuz etkileyebileceğinin farkındayım.

